Verslag van het Jubileum/najaarsweekend met de Friese Schelpenwerkgroep op 6 – 7 oktober 2007.

Theo Ykema, Pieter van der Kooij en Gerrit Beuker

Op 6 en 7 oktober j.l. vierde de Schelpenwerkgroep Friesland (verder als SF aangeduid), verbonden aan het Natuurmuseum Fryslân in Leeuwarden, haar 40-jarig jubileum. Een uitgebreider verslag komt in het jaarverslag van de SF over 2007 te staan, maar hier een korte samenvatting.

Dit Jubileumweekend was een samenwerking met de NMV, die hier tevens de najaarsvergadering hield. Als blijk van goede samenwerking kregen alle leden van de SF, ook zij die geen lid van de NMV zijn, de Spirula van juli / augustus toegestuurd, met daarin het programma van dit weekend. Een gebaar dat het bestuur van de werkgroep zeer waardeert.

Bijeenkomst in het Natuurmuseum Fryslân op 6 oktober

Rond dit jubileum waren twee deelexposities in het atrium van het museum ingericht.
Allereerst "Van Noord naar Zuid", de verschuiving der soorten in de verschillende klimaatzones van de aarde. Er waren 7 vitrines ingericht met door de leden van de SF zelf gevonden schelpen uit, van noord naar zuid, achtereenvolgens (noordelijke) Noordzee, Groot-Brittannië, Portugal – Algarve, Middellandse Zee, Lanzarote, Gambia en Zuid-Afrika.
Als tweede een tentoonstelling van kunstwerken van Hennie de Boer (werken in gemengde techniek en een schelpenbootje), foto's van Peter Koomen (landslakken van Borneo met het levende dier), twee wandsculpturen van Wiebe Taekema en een negental posters van theatervoorstellingen en exposities waar een schelp in het affiche verwerkt zat uit de collectie van Theo Ykema. Deze expositieonderdelen waren van 28 september t/m 21 oktober 2007 te zien.

Ook de media besteedden aandacht aan het weekend. In diverse kranten stond een interview met Wiebe Taekema (bestuurslid SF) en op een regionale tv-zender werd het in een agenda vermeld.

Op de zaterdag zelf waren in totaal maar liefst ca. 50 mensen aanwezig, verdeeld in 25 (exclusief) lid van de NMV, 14 van de SF en ca.10 gasten, zijnde familie / aanhang, de sprekers en handelaren. De NMV en Stichting Anemoon stond er met een eigen stand, Wim Backhuys met zijn boeken en Robert Reuselaars met zijn schelpen. Ook beide oprichters van de SF waren aanwezig: Boele Land en Bauke van der Veen. Samen met de toevallige museumbezoekers zat het filmzaaltje de hele dag met zo'n 65 bezoekers mooi vol. Er kon door de meeste leden dankzij medewerking van Tresoar gratis geparkeerd worden op het terrein, waarvoor onze dank.

De dag begon met koffie met oranjekoek (een persoonlijke traktatie van Bauke van der Veen) en een welkomstwoord van Gerk Koopmans, de directeur van het Natuurmuseum. Hij beschreef namens het museum in het kort de historie van de Friese Schelpenwerkgroep. Ruud Bank sprak namens de NMV zijn felicitaties uit.
Daarna leidde Pieter van der Kooij de eerste spreekster, zijnde Karin Troost, in. Zij gaf met de beamer een boeiende uiteenzetting over de gevaren van de Japanse oester in Nederland. Als we niet oppassen verdringt hij alle inheemse soorten op het wad en kunnen bepaalde zeevogels nog honger gaan lijden. (Deze lezing is elders in dit nummer opgenomen.)
De meegebrachte lunch kon opgesierd worden met soep, tosti, pannenkoek en melk.

Na de lunch kwam allereerst Theunis Piersma, oud lid van de SF, aan het woord over schelpenonderzoek op wadplaten, wereldwijd. Hij liet met beelden op de beamer zien hoe in noordwest Australië bepaalde soorten op een bepaalde bodem zitten en hoe dat in de tijd ver-

loopt: de aantallen wisselen van jaar tot jaar maar de soorten zitten steeds op ongeveer dezelfde plek. In de Waddenzee deed hij onderzoek naar de kokkels en nonnetjes, die sterk in aantal zijn afgenomen door de bodemvisserij. In noordwest Afrika onderzocht hij de kanoeten en de daar voorkomende *Senila (Anadara) senilis*. Als verrassing loste hij zijn belofte van ca. 30 jaar geleden in door een aantal van deze schelpen uit te delen.

Na de thee, met een dúmke, alweer een traktatie van Bauke van der Veen, kwam Wim Backhuys aan het woord over literatuur vooral voor en een beetje na Linnaeus. Zoals altijd boeiend, leerzaam en leuk. Hij had een aantal zeer oude boeken meegebracht, waaronder een - letterlijk - manuscript uit ca. 1640.
Tot slot was er een borreluurtje om de dag leuk af te sluiten en kregen de NMV-leden een súkerbôle mee voor thuis.Tegen zessen was iedereen ofwel onderweg naar huis ofwel naar het overnachtingadres voor de excursie op de zondag naar Schiermonnikoog.

Excursie Schiermonnikoog op 7 oktober 2007.

Ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Schelpenwerkgroep Friesland was er een excursie georganiseerd voor haar leden en voor leden van de Nederlandse Malacologische Vereniging. Met een totaal van 26 personen werd de reis per boot van 09.30 uur vertrokken naar het eiland. Daar aangekomen kreeg een ieder een van tevoren bestelde fiets aangeboden en werd in colonne vertrokken naar de Noordzeekust. Daar gearrriveerd moest worden gewacht op de tractor met overdekte kar, waarin we allen plaats konden nemen om ons te begeven naar de Oostpunt van het eiland – De Balg.

Hier werd ongeveer een half uur gezocht naar schelpen en gekeken naar de zeer vele zeehonden op de zandplaten in zee. Na dit half uur bracht de tractor met wagen ons tot paal 13-14. Hier werd verder gezocht en liepen we al zoekend enkele kilometers terug richting fietsen. Er werden aardig veel schelpen gevonden alsmede andere zeediertjes.

Schiermonnikoog

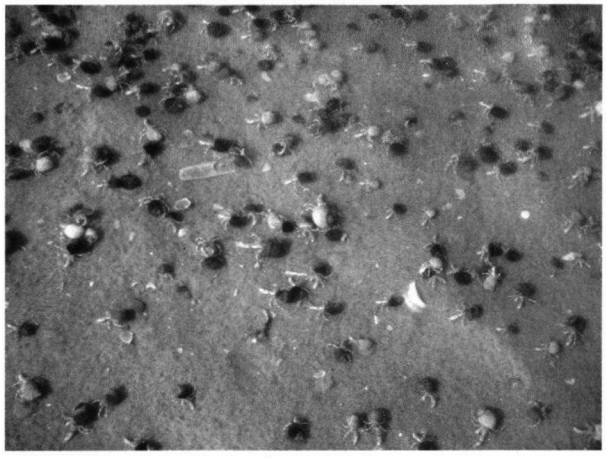

Kleine heremietkreeftjes

Het mooie van deze dag was niet alleen het zeer fraaie, kalme zonnige weer, maar ook dat we 40 verschillende soorten vonden tijdens deze 40 jarige viering van onze Schelpenvereniging. De mensen van de NMV waren alle zeer tevreden over deze goed georganiseerde excursie.

Onder de gevonden soorten waren o.a. vele Trapgeveltjes en Wenteltrapjes welke waren bewoond door de Kleine Heremietkreeft, waarvan er duizenden rondliepen in verschillende schelpensoorten, zoals o.a. Alikruikjes – Glanzende Tepelhoorntjes – Fuikhorentjes – Wenteltrapjes – Trapgeveltjes. Gerrit Beuker vond zelf een zeer zeldzame soort, nl. de *Neptunea despecta* (Gekielde Noordhoren). Ook vond hij een klepje van *Dosinia lupinus lincta*.
Onder de vele vondsten bevonden zich verder: *Sepia officinalis* – 2 soorten Paalwormen – De nieuwe voor dit gebied voorkomende Zeedruifsoort – Zeeklitten – Zeeboontje – Zeepokken – Zeerasp - Strandkrab – Zwemkrab – Breedpootkrab – Noordzeekrab – Kleine Heremietkreeft – Grote Heremietkreeft – Kwallen – Grote Eendenmossels – Zandspiering.
Zie soortenlijsten van de gevonden schelpen.

Aan het einde van de boeiende zoektocht werd nog een bezoek afgelegd aan Paal 14 – Het Schelpenmuseum van Thijs de Boer. Daar werd Thijs de Boer toegesproken door Wiebe Taekema. Vanwege zijn grote verdiensten voor de malacologie in Friesland en voor de werkgroep werd Thijs benoemd tot erelid van de SF.
Sommige deelnemers namen een zakje schelpengruis mee naar huis. Gerrit Doeksen vond daarin nog een paar extra soorten.
Al met al een zeer, ja zeer geslaagde dag en voor herhaling vatbaar.

Dankzij de goede samenwerking met de NMV en Natuurmuseum Fryslân kunnen we terugkijken op een zeer geslaagd Jubileum/najaarsweekend en kunnen we zelfs twee nieuwe leden verwelkomen.

Soortenlijst excursie Schiermonnikoog op 7 oktober 2007

Locatie 1. Oostpunt eiland. De Balg, xy = 219 – 614. Totaal 31 soorten.
Locatie 2: Noordzeestrand Paal 13 – 14, xy = 214 – 613. Totaal 40 soorten.
Locatie 3: Waddenkant bij steiger Veerboot langs de Waddenzeedijk. xy = 208,666 - 609,85. Maar 6 soorten.

Latijnse naam	Nederlandse naam	Locaties 1	2	3
Abra alba	Witte Dunschaal	X	X	
Acanthocardia echinata	Gedoornde hartschelp	X		
Aporrhais pespelicani	Pelikaansvoet		X	
Arctica islandica	Noordkromp(fragment)	X		
Barnaea candida	Witte Boormossel	X	X	
Buccinum undatum	Wulk	X	X	
Cerastoderma edule	Kokkel	X	X	X
Chamelea striatula	Venusschelp	X	X	
Chlamys opercularis	Wijde Mantel		X	
Crassostrea gigas	Japanse Oester		X	
Crepidula fornicata	Muiltje (juveniel)	X		
Donax vittatus	Zaagje	X	X	
Dosinis lupinus lincta	Dichtgestreepte Artemisschelp	X		
Ensis americanus	Amerikaanse Zwaardschede	X	X	
Ensis ensis	Kleine Zwaarschede	X	X	
Ensis siliqua	Groot Tafelmesheft	X	X	
Epitonium clathrus	Gewone Wenteltrap		X	
Epitonium turtonis	Turton's Wenteltrap		X	
Euspira catena	Grote Tepelhoren		X	
Euspira nitida	Glanzende Tepelhoren		X	
Hydrobia ulvae	Wadslakje	X	X	
Laevicardium crassum	Noorse Hartschelp	X		
Lepidochiton cinerea	Asgrauwe Keverslak			X
Littorina littorea	Gewone Alikruik	X	X	X
Lutraria lutraria	Gewone Otterschelp	X	X	X
Macoma balthica	Nonnetje	X	X	
Mactra corallina	Grote Strandschelp	X	X	
Mya arenaria	Strandgaper	X	X	
Mya truncata	Afgeknotte Gaper	X		
Mysella bidentata	Tweetandschelpje	X		
Mytilus edulis	Mossel	X	X	X
Nassarius reticulatus	Gevlochten Fuikhoren		X	
Neptunea despecta	Gekielde Noordhoren		X	
Nucella lapillus	Purperslak		X	
Oenopota turricula	Gewone Trapgevel		X	
Ostrea edulis	Oester	X	X	
Paphia aurea senescens	Grijze Tapijtschelp		X	
Patella vulgata	Gewone Schaalhoren (Fragmentje)		X	
Petricola pholadiformis	Amerikaanse Boormossel	X	X	
Psiloteredo megotara	Scheepsworm		X	
Scrobicularia plana	Platte Slijkgaper	X		X*)
Spisula elliptica	Ovale Strandschelp		X	
Spisula solida	Stevige Strandschelp		X	
Spisula subtruncata	Halfgeknotte Strandschelp	X	X	
Tellimya ferruginosa	Ovaal Zeeklitschelpje	X		
Tellina fabula	Rechtsgestreepte Platschelp	X	X	
Tellina tenuis	Tere Platschelp	X	X	
Turritula communis	Penhoren (Fragmentje)		X	
Venerupis pullastra	Gewone Tapijtschelp		X	
Zirfaea crispata	Ruwe Boormossel	X	X	
Totaal		31	40	6

*) Vele exemplaren.

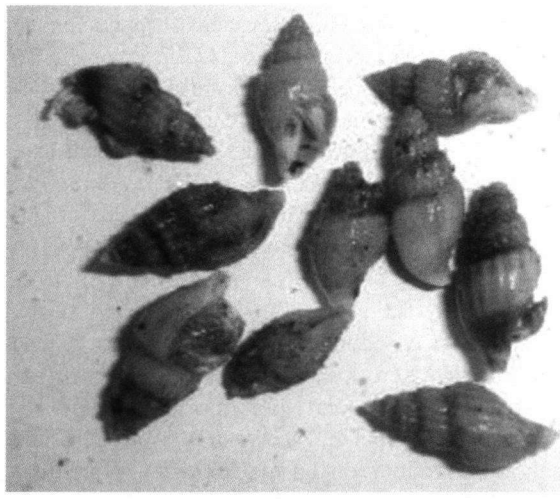

Oenopota turricula.

Verder werden op locatie 1 nog gevonden Noordzeekrab – Nieuw voor deze locatie soort Zeedruif – Strandkrab en Zeeklit.

Vondsten in de gruismonsters van Schiermonnikoog op 7 oktober 2007

Totaal 4,5 dl. Gewicht en inhoud: Vochtig, incl. zand (= zo van 't strand).
Alleen het gedeelte dat nog door een gewone keukenzeef heen gaat is door Gerrit Doeksen uitgezocht.

	Paal 7 Gruisplek . 180 gr	Paal 8 Gruisplek, vrij horentjesrijk 65 gr.	Paal 13 Gruisplek 150 gr	Paal 13 Vloedlijn "waas" (zeeklit-stekels)- 80 gr
Pusillina inconspicua	3 w.v. 1 dik	8 w.v. 5 dik	1	3
Caecum glabrum	1 fr. met septum	—	1 gaaf + operculum	2 fr.
Bittium reticulatum	2 fr	5 fr	2 fr	—
Chrysallida cf. *sarsi*	8 div.	16 div.	3 div.	3 div.
Chrysallida cf. *indistincta*	—	—	1 fr	—
cf. *Turbonilla* spec. juv.	1 topfragm.	—	—	—
cf. *Valvata* sp. (bruin)	—	1 beschadigd	—	—

Neptunea despecta.

Adressen:
Theo Ykema
(theo.ykema@tresoar.nl)
Pieter van der Kooij
(tp.kooi@planet.nl) (zaterdag)
Gerrit Beuker
(jeng.beuker@home.nl (zondag)
Gerrit Doeksen,
e-mail gdoeksen@xs4all.nl (gruis).